

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

LI/2

БЕОГРАД

2020

НАШ ЈЕЗИК
ЛІ СВ. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Ђорђе Оташевић, др Милица Радовић Тешић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Службени гласник, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); н. с. књ. 1, св. 1/2 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1933–1941; 1949– (Београд : Службени гласник). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига LI

Св. 2 (2020)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

- Реконструкција сугласника у критичком издању Његошевог спјева
Шћејан Мали (РАДМИЛО Н. МАРОЈЕВИЋ) 1–37
- Откривање неконсистентности у обради вишеструке еквиваленције:
уводна размишљања (ДАНКО М. ШИПКА) 39–49
- Идеофонски предикати у српском језику: основне карактеристике
(ТАЊА Ч. МИЛОСАВЉЕВИЋ) 51–60

П р и к а з и

- Вуков *Српски рјечник и 200 година савременог српског језика*
(ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ) 61–66
- Рајна Драгићевић, *Грамајџика у огледалу семанјџике*
(БОЈАНА Д. ТОДИЋ САНКОВИЋ) 67–70
- Веселина Ђуркин, *Сложени зависни везници у српском језику*
(и њихова функционалносјџилска дисјџрибуција)
(МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 71–74
- Милка Николић, *Поредбено-начинске консјџрукције у српском језику*
(АНЂЕЛА Д. ВАСИЉЕВИЋ) 75–82

Х р о н и к а

- Хроника Међународног научног скупа „Лексикографија
и лексикологија у светлу актуелних проблема“
(28–30. октобар 2020) (СЛОБОДАН Б. НОВОКМЕТ) 83–95

**Одлуке Одбора за стандардизацију
српског језика**

Терминолошке синтагме које конституише именица <i>менаџмент</i>	97–99
Писање назива једног вируса: <i>вирус корона</i>	101–104

In memoriam

Радоје Симић (ВИКТОР Д. САВИЋ)	105–112
Владимир П. Гутков (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	113–116

Прикази

*Вуков Српски рјечник и 200 година савременог српског језика**

Последње недеље октобра 2018. године одржан је XIII међународни научни скуп *Српски језик, књижевности, уметности* на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Скуп је имао четири тематске целине: лингвистичку, књижевно-културолошку, теорију музике и примењену/ликовну уметност. Лингвистичка тема скупа била је *Вуков Српски рјечник и 200 година савременог српског језика*. Циљ је био да се на двеста година од појаве Вуковог *Српског рјечника* расветли његов значај и утицај који је имао у развоју савременог српског језика и у другим словенским и несловенским језицима.

Зборник који је посвећен лингвистичкој тематици научног скупа носи 2019. годину. Броји 25 научних радова, у којима су заступљене теме које покривају различите аспекте Вуковог *Српског рјечника*, као и његов утицај на савремени српски језик, с једне стране, те на стране језике из данашње перспективе, с друге стране.

Књига започиње обраћањем уредништва под двама насловима: „Три свеске радова са XIII међународног научног скупа *Српски језик, књижевности, уметности*“ (5) и „О лингвистичкој свесци XIII међународног научног скупа *Српски језик, књижевности, уметности*“ (7). Потом следи „Садржај“ (9–10), а након тога нижу се реферати (13–346).

Радови су представљени кроз неколико целина у односу на лингвистичку дисциплину којој припадају. Прву целину чине радови који се баве лексиком у Вуковом *Српском рјечнику*. Веселина Ђуркин анализира деминутивне и аугментативне речи у поменутом речнику и у *Српским народним ѝријовијейкама* у чланку „Деминутивне и аугментативне ријечи у Вуковом *Српском рјечнику* и *Српским народним ѝријовијейкама*“ (49–64). Ауторка издваја продуктивна творбена средства која се користе у формирању деминутива и аугментатива

* Зборник радова са XIII међународног научног скупа, књига I, ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2019, 346 стр.

пореди статус датих лексичких јединица са статусом који имају у речницима савременог српског језика, као и њихову учесталост појављивања и књижевноуметничке разлоге употребе у *Српским народним њриповијетикама*. Други рад из ове групе, ауторке Горице Томић носи наслов „Лексеме језик, р(и)јеч и књига из перспективе Вуковог *Рјечника* и данашњег српског језика“ (93–101) и бави се статусом поменутих лексема у периоду од Вука до данас. Анализа је показала да је број значења наведених речи данас очекивано већи и да је дошло до промене редоследа значења, али и да су неки лексички спојеви ових лексема у вуковском језику идентични са данашњим. На лексиколошку област природно се наслањају радови из лексикографије који се тичу структуре Вуковог *Српског рјечника* у односу на речнике у другим језицима, те се у коауторском раду Предрага Мутавцића и Драгане Ткалац „Историјски значај појаве првих речника савременог српског и грчког језика (Вук Караџић и Адамантиос Кораис)“ (141–156) наглашава значај првих једнојезичних речника савременог српског и грчког језика и износе се најважнији концепцијски и идеолошки погледи којима су се аутори руководили приликом састављања речника. Такође, чланак „*Српски рјечник* (1818) и *Nowy słownik kieszonkowy polsko-niemiecko-francuzki* (1805)“ Жељка Степановића бави се утицајем Вуковог *Српског рјечника* на анонимно објављен пољски речник *Nowy słownik kieszonkowy polsko-niemiecko-francuzki*, као и поређењем и анализом лексикографске обраде и структуром обухваћене лексике у наведеним речницима.

Другу целину чине радови посвећени синтакси и стилистици српског језика. Милош Ковачевић у чланку „Укидање амфиболичности координиране копулативне синтагме супституцијом везника *и* везником *а*“ (13–24) на примерима из публицистичког стила савременог српског језика анализира услове у којима супституентност везника *и* везником *а* укида амфиболију или двозначност у копулативним координираним синтагмама на примерима типа Господин и мангуп \neq Господин а мангуп или Мали а велики људи \neq Мали и велики људи. Аутор показује да у једном типу координираних копулативних адјективних синтагми и у једном типу координираних копулативних супстантивних синтагми употреба везника *и* доводи до амфиболичности с обзиром на број референата на који синтагма упућује, док замена везника *и* везником *а* укида амфиболију, наглашавајући да дате синтагме увек упућују на један референт. У коауторском раду Бојане Вељовић и Милке Николић „Стилистичке доминанте у делу *Ужнице са вранама* Љубомира Симовића: глаголски облици“ (25–37) испитују се синтак-

сичко-семантичке и стилистичке карактеристике глаголских облика у делу Љубомира Симовића *Ужице са вранама*. Спроведена анализа глаголских јединица у наведеном делу показала је да се за исказивање прошлих радњи употребљава пет глаголских облика: наративни презент, футур, перфекат, приповедачки потенцијал и аорист, те да писац, коришћењем различитих глаголских облика, успева прецизно да дефинише њихов хронолошки распоред и постави их у однос међусобне повезаности. Језиком писца и језичким варирањем бави се коауторски рад „Територијално маркирани фразеологизми у роману *Време кокошки* Добрила Ненадића“ (65–78) Тање Танасковић и Тамаре Лутовац Казновац, које наглашавају стилске ефекте који се употребом фразеолошких јединица постижу у дијалекатски обојеном наративу романа. Росица Стефчева у чланку „Партикуле *међујим* и *обаче* између адверзативности и текстуалне кохезије“ (79–92) примењује модел интегралног описа језика, тј. утврђује правила њиховог функционисања у систему јединица с којима је повезана на синтагматском и парадигматском плану и која се тичу модела управљања и лексичких функција партикула и модела управљања.

Српски језик у контрастивним анализама тема је већег броја радова. Дејан Каравесовић у чланку „Енглеске прогресивне конструкције наспрам српских имперфективних предиката“ (169–181) показује да се и поред бројних значењских поклапања, категорије прогресивности у енглеском и имперфективности у српском језику не могу у целости поистовећивати. Јелена Јосијевић у раду „Модели афирмативне лексичко-синтаксичке суперлативности у српском и енглеском језику“ (195–212) даје предлог структурних образаца перифрастичког суперлатива указујући на сличности и разлике које су уочене у двама језицима. Милица Баџић у раду „Контрастивна анализа жанра онлајн похвала издавача на српском и енглеском језику“ (213–225) показује да похвале испољавају међујезичке варијације у броју, учесталости употребе и распореду појединачних обавезних и опционих елемената схематске организације текста, као и устаљеним језичко-граматичким ресурсима. Ауторка сумира да је у прототипичној српској похвали фокус првенствено на успостављању (ин)директне комуникације са потенцијалним читаоцем, док је у енглеској похвали фокус на формалним критеријумима вредновања самог дела. Ема Живковић спроводи контрастивну анализу именичких сложеница у Вуковом *Српском рјечнику* и Џонсоновом *Речнику енглеског језика*, а резултати истраживања показали су да је број именичких сложеница доста већи у енглеском језику него у српском, као и да постоје разлике у вези са одређеним творбеним обрасцима и

семантичким структурама сложеница у обама језицима. Рад носи наслов „Контрастивна анализа именичких сложеница у Вуковом *Српском рјечнику* и Џонсоновом *Речнику енглеског језика*“ (227–235). Концептуална метафора ВРЕМЕ ЈЕ ПРОИЗВОД, која се реализује у оквиру изворног домена *роба*, предмет је рада „Време као производ у српском и енглеском језику“ (265–277), ауторке Нине Манојловић. Именовањем одређених појмова базираних на личним именима, односно епонимизацијом бави се Валентина Будинчић у чланку под називом „Епоними као врста позајмљеница у српском спортском дискурсу“ (279–291). Ауторка кроз призму енглеског као интернационалног језика спорта закључује да бројни епоними немају адекватне стандардизоване преводне еквиваленте у српском језику. Контрастивном анализом геминатних фразема на материјалу немачког и српског језика баве се Даница Недељковић и Никола Вујчић у коауторском раду „Копулативне геминатне фраземе у немачком и српском језику“ (293–314). О потенцијалу временских глаголских времена у француском и српском језику говори се у чланку Верана Станојевића „Неке дискурзивне одлике српских и француских глаголских времена“ (325–335).

Српски књижевни језик у преводима у Вуково доба и данас у фокусу је неколико радова у зборнику. Марина Кебара у чланку „*Српске народне њјесме* Вука С. Караџића у светлу збирке *Песме зајадних Словена* Александра С. Пушкина“ (103–115) бави се Пушкиновим преводима две српске народне песме из Вукове прве и друге књиге народних песама, те утврђује услове и поступке раздвајања уметничких стилизација од фолклорних језичко-стилских особености у којима се чувају својства српског фолклора, уз истовремену интеракцију са особеностима руске народне поезије. Милан Тодоровић и Јелена Павловић у коауторском раду „Семантички и комуникативни превод ‘Алисе у земљи чуда’: узроци, интенције и карактеристике два различита превода“ (237–247) фокусирају се на два превода класика енглеске књижевности за децу и на различитим техникама превођења, као и на одступања која су преводиоци начинили у односу на оригинални текст. О субјунктиву као једном од личних глаголских начина у француском језику и начинима његових могућих преводних еквивалената у српском језику говори Јелена Китановић у раду „Субјунктив у роману *Трагалац за златом* Жан-Мари Гистав ле Клезиса и његови преводни еквиваленти“ (337–346). Путем семантичко-морфолошке преводне методе ауторка чланка „Семантичко-морфолошка преводна метода у анализи српског и енглеског језика у контакту“ (183–193), Гордана Димковић

Телебаковић, анализира 25 енглеских термина који у свом саставу имају од два до осам елемената из области саобраћајног инжењерства.

Последњу целину чине радови из области наставе српског језика као страног, па Марија Раковић у чланку „Моделе просте реченице у уџбеницима српског као страног језика за А ниво“ (39–48) анализира моделе просте реченице на корпусу уџбеника српског као страног језика за А ниво на српском и енглеском језику објављених у Србији. На основу спроведене анализе показало се да су факултативни чланови нужних реченичних модела атрибут и прилошке одредбе у форми предлошко-падежне конструкције чешћи, али да су присутне и синтагматске јединице са истом синтаксичком функцијом. Јулијана Вучо и Јелена Филиповић у коауторском раду „Српски као језик окружења и образовања за мигранте и азиланте“ (117–125) износе Оквир програма језичке подршке намењен деци предшколског и школског узраста и одраслих лица која имају потребу да због различитих разлога стекну основну комуникативну компетенцију из српског језика и у складу са потребама и могућностима овладају основама српског језика као језика образовања. Утицајем немачког језика на српски језик испитаних миграната у домену граматичких трансференција и о граматичким променама у српском језику миграната под утицајем непосредног контакта са немачким језиком бави се Јулијана Вулетић у чланку „... Ја кад причам српски са мамом, па кад ја не све на српски кажем... – граматичке трансференције у говору Срба у Немачкој“ (315–323). И наредни коауторски рад, Иване Вучине Симовић и Ане Јовановић „Причаћу вам причу о жаби: особености отварања дечје наравије на српском језику“ (127–140) истражује начине на које деца започињу приповедање на српском језику. Циљ ауторки је да омогуће ближи увид у поједине елементе наративне структуре и језичка средства које млади учесници користе приликом креирања кохерентних наратива. О утицају енглеског језика на српске ученике енглеског као страног језика говори Даница Јеротијевић Тишма у чланку „Реверзибилна интерференција на примеру времена наступа звучности код српских ученика енглеског као страног језика“ (249–263). Ауторка испитује на који начин фонетске карактеристике страног језика утичу на реализацију пловива у матерњем језику.

На основу кратког описа радова који су се нашли у зборнику посвећеном Вуковом *Српском рјечнику* и двестогодишњици савременог српског језика стиче се утисак да се богатство представљеног зборника огледа у разноврсности и разноликости како тема, тако и аутора који су приложили своје реферате. Поштоваоци лика и дела Вука С.

Карацића кроз изложене реферате указали су част и поверење највећем реформатору српског књижевног језика и тиме су допринели да га се кроз српски језик, књижевна дела и друге словенске и несловенске језике присећамо и изнова истражујемо долазећи до нових сазнања у језику, који је свуда око нас.

*Драгана Ј. Цвијовић***
Институт за српски језик САНУ, Београд***

** dragana.cvijovic@isj.sanu.ac.rs

*** Овај приказ финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-68/2020-14/200174, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.